

1

Rendalen kommune

Spesielle miljøtiltak i jordbruket

Nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Utfordringer, målsettinger og prioriteringer 2014 - 2017

Vedtatt av formannskapet

INNHold

1. INNLEDNING	2
1.1 Bakgrunn	2
1.2 Avgrensning	2
1.3 Økonomisk ramme	2
1.4 Tiltaksstrategier	3
1.5 Organisering og prosess	3
1.6 Strategigruppas mål og mandat	3
2. UTFORDRINGER OG MÅLSETTINGER	4
2.1 Nasjonale	4
2.2 Regionale (Hedmark)	5
2.3 Lokale	7
3. LOKALE PRIORITERINGER.....	10
3.1 Spesielle miljøtiltak i jordbruket.....	10
3.1.1 Tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter.....	10
3.1.2 Tilskudd til kulturlandskapstiltak.....	11
3.1.3 Tilskudd til investeringstiltak for organisert beitebruk.....	12
3.1.4 Tilskudd til forurensningstiltak	12
3.2 Nærings og miljøtiltak i skogbruket.....	13
3.2.1 Tilskudd til næringstiltak i skogbruket	13
3.2.2 Tilskudd til miljøtiltak i skogbruket.....	14
4. SØKNADSBEHANDLING	
4.1 Søknadsfrist.....	15
4.2 Krav til søknad/vedlegg.....	15
4.3 Kriterier for vurdering av søknader.....	15
4.4 Tilskuddssatser.....	15
4.5 Arbeidsfrister.....	16
4.6 Utbetaling.....	16
4.7 Administrasjon, klage og dispensasjon.....	16
5. BAKGRUNNSDOKUMENTER	16

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

I behandlingen av St.meld. nr. 19 (2001-02) *Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå*, vedtok Stortinget at en rekke nye oppgaver innen landbruksforvaltningen skulle overføres til kommunene.

Stortinget ønsker med kommuneprosjektet å styrke det lokale selvstyret, vitalisere lokaldemokratiet, gi kommunene bedre anledning til å se landbrukspolitikken i sammenheng med andre samfunnsoppgaver, og samtidig bidra til bedre målretting og effektivisering av statlig virkemiddelbruk. Målet er å skape et lokalt politisk engasjement på landbruksområdet og økt målretting av virkemidlene.

Midlene under Landbrukets utviklingsfond (LUF) til spesielle miljøtiltak i jordbruket og til skogbruk ble fra 01.01.2004 overført til kommunene. Dette er midler som skal benyttes til miljøtiltak og tiltak som tar sikte på å styrke og bygge ut næringsgrunnlaget på det enkelte bruk. Investerings tiltak for organisert beitebruk ble overført fra 01.01.2005, og skal innføres som en del av spesielle miljøtiltak i jordbruket.

På oppdrag fra Fylkesmannen skal kommunene utarbeide tiltaksstrategier for bruken av sine virkemidler.

For 2004 ba Fylkesmannen om ettårige tiltaksstrategier. Fra og med 2005 skal tiltaksstrategiene være 4-årige, med årlig innmelding av behov for midler.

1.2 Avgrensning

De landbrukspolitiske virkemidler som ble overført til kommunene som vedtaksmyndighet fra 01.01.2004 og 01.01.2005 og som her gjelder, er fastlagt etter følgende forskrifter:

- Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL).
- Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK).
- Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer.

1.3 Økonomisk ramme

Fylkesmannen fordeler de økonomiske virkemidlene ut til kommunene på grunnlag av følgende forhold:

- Landbruksdepartementets fordelingsnøkkel for bevilgninger til kommunal landbruksforvaltning, basert på objektive landbrukskriterier som igjen bygger på landbruksressursene i kommunen (jordbruksareal i drift, antall driftsenheter, dyr på beite, skogareal, antall skogeiendommer, avvirkning)
- Tiltaksstrategier utarbeidet av den enkelte kommune

Tiltaksstrategiene oversendes Fylkesmannen, og vil danne grunnlag for fordeling til kommunene sammen med fordelingsnøkkelen.

Midlene for tiltak innen skogbruksplanlegging med miljøregistreringer forvaltes av Fylkesmannen.

1.4 Tiltaksstrategier

Tiltaksstrategiene skal inneholde forslag til økonomiske rammer for ulike formål med klare prioriteringer basert på nasjonale, regionale og lokale mål og utfordringer for landbruket.

Det er kommunen selv som skal definere lokale mål og utfordringer for landbruket og selv ta ansvar for å nå de oppsatte mål. Tiltaksstrategiene skal utarbeides sammen med næringsorganisasjonene. Det er også viktig at politisk nivå involveres i strategiutviklingen.

1.5 Organisering og prosess

Det skal utarbeides langsiktige tiltaksstrategier for perioden 2014 - 2017. Det er kommunens formannskap som er delegert vedtaksmyndighet og som vedtar tiltaksstrategiene formelt.

Midlene over LUF bevilges over jordbruksavtalen. Derfor skal avtalepartene sikres medvirkningsrett. Dette vil også være essensielt for å sikre brukermedvirkning, forankring og engasjement på produsentnivå. Det er også viktig at politisk nivå involveres i strategiutviklingen for at det skal skapes et lokalt politisk engasjement på landbruksområdet. Det er derfor etablert en felles strategigruppe for jord- og skogbruket i kommunen, for å sikre at utviklingen av landbruket sees i sammenheng.

Sammensetningen av strategigruppa ble vedtatt av forvaltningsstyret den 18.11.2003 og er videreført. Gruppa skal bestå av 3 politikere, 1 fra hvert faglag (Rendalen Bondelag og Rendalen Sau- og geiteavlslag), 1 fra grunneierorganisasjonene (Øvre Rendal Utmarksråd og Ytre Rendal grunneierlag), 1 fra skogeierområdet og 2 fra administrasjonen i kommunen

Kommunens administrasjon administrerer ordningen og er delegert myndighet til å fatte alle tilsagnsvedtak. Fylkesmannen er klageorgan.

1.6 Strategigruppas mål og mandat

Strategigruppa skal utarbeide de langsiktige tiltaksstrategiene for perioden 2014 – 2017.

Tiltaksstrategiene skal inneholde følgende:

- Beskrive viktige nasjonale, regionale og lokale miljøutfordringer for jordbruket.
- Beskrive viktige nasjonale, regionale og lokale nærings- og miljøutfordringer for skogbruket.
- Definere lokale målsettinger for de miljø- og næringsutfordringer som kommunen står ovenfor.

- Synliggjøre prioritering for bruk og fordeling av økonomiske virkemidler på bakgrunn av de målsettinger og strategivalg som er definert.
- Etablere ulike tilskuddsordninger som er lokalt tilpasset de målsettinger, strategier og prioriteringer som er valgt.

Strategigruppa skal årlig evaluere ordningen, bruken av virkemidlene og utarbeide et aktivitetsbudsjett som oversendes Fylkesmannen.

RMP-midlene i jordbruksavtalen har et bredt nedslagsfelt og skal møte miljøutfordringer i det enkelte fylke og region. Virkemidlene er innrettet som årlig godtgjøring for spesifisert drift og skjøtsel, hvor innsatsen gjentas med jevne mellomrom (ofte årlig). SMIL-midlene gis som et engangsbeløp, til investeringer og istandsetting, og er målrettet til behovene på den enkelte landbrukseiendom.

Strategigruppa skal prioritere innkomne søknader til de ulike ordninger som blir opprettet. Unntaket gjelder søknader til skogkulturtiltak, disse prioriteres av kommunens administrasjon.

2 UTFORDRINGER OG MÅLSETTINGER – 2014 - 2017

2.1 Nasjonale

Miljø og forurensning:

Landbruket er en langsiktig næring som forvalter store deler av landets natur- og arealressurser på vegne av dagens og kommende generasjoner. Landbruket har derfor stor betydning på miljøområdet. Dersom landbruket ikke tar de nødvendige miljøhensyn kan landbruksdriften utgjøre en trussel mot miljøgodene.

Landbrukets miljøgoder omfatter en rekke ulike samfunnsverdier som kulturlandskap, kulturminner, biologisk mangfold og god plante- og dyrehelse. Disse miljøgodene skapes gjennom et aktivt landbruk, der en miljøtilpasset landbruksproduksjon i stor grad er nødvendig for å produsere og ivareta miljøgodene.

I jordbruksavtalen 2003 vedtok partene ei tredeling av miljøinnsatsen i landbruket gjennom nasjonale, regionale og kommunale virkemidler med felles målsetting om å ta vare på kulturlandskapet og hindre eller redusere forurensning.

Bonden er kanskje den viktigste kulturminneforvalter. En stor del av de automatiske freda kulturminnene, drøyt 40 prosent av landets fredete bygninger og 80 prosent av bygninger registrert i SEFRAK ligger på landbrukseiendommer. Forfall, gjengroing, fjerning og nedbygging anses gjerne som de største truslene mot kulturminner i jordbrukslandskapet. Av bygningstyper fra det «gamle jordbruket» som ikke lenger har noen funksjon i dagens drift, er det bare stabburet som finnes i et større antall og i god stand. Andre førindustrielle bygningstyper som smier, bryggerhus, jordkjellere, løer og sommerhus, er det få igjen av og tilstanden på bygningene er bare middels bra.

Det er gjennom Meld. St.9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken slått fast at matproduksjonen skal øke med 20 % de neste årene. Økningen skal skje i takt med befolkningsutviklingen med ca. 1 % pr. år. Befolkningen er ventet å øke fra dagens 5 millioner til 6 millioner i 2030.

Skogbruk:

Skogeiernes motivasjon og beslutning om avvirkning har i stor grad vært styrt av tømmerprisene. Unntaket er 2012 der stormfelling var medvirkende til en høyere avvirkning. Nivået på avvirkningen har vært mellom 7 mill. og 9 mill. m³. Andre forhold som markeds krav, teknologisk utvikling, miljøkrav og andre hensyn har bidratt til at store arealer i dag er mindre aktuelle for næringsmessig skogbruk. Innenfor skogkultur har aktiviteten økt, og vært på et høyere nivå siste 5-års periode i forhold til forrige. Aktivitetsnivået har de siste årene vært omkring 300.000 dekar ungskogpleieareal, 150.000 dekar planteareal og 50.000 dekar markberedningsareal. Oppmerksomheten omkring andre produkter enn trevirke fra skogarealene er imidlertid økende, og næringsutviklingstiltak i utmark har fått et oppsving både organisasjonsmessig og i omfang.

2.2 Regionale (Hedmark)

Det vises til «Regionalt miljøprogram for jordbruket i Hedmark 2013 – 2016» og «Regionalt skog- og klimaprogram for Hedmark 2013 – 2016».

Miljø og forurensning:

Gjengroing trekkes fram i alle regionene i Hedmark som den største utfordringen for kulturlandskapet i Hedmark. Gjengroinga skjer både på fulldyrka arealer i utsatte områder, på innmarksbeite og i utmark som følge av at arealene høstes eller beites mindre intensivt enn tidligere. Gjengroing er en trussel mot eksisterende plante- og dyreliv, kulturminner og kulturmiljøer. Samtidig endres landskapsbilde og områdene blir mindre tilgjengelig for ferdsel og friluftsliv

I regionalt miljøprogram er målet å opprettholde et variert og åpent kulturlandskap gjennom aktiv skjøtsel og bruk av ressursgrunnlaget.

Begrense gjengroingen i utmark og legge til rette for rasjonell utnytting av utmarksbeite og redusere tapet av beitedyr. Ta vare på og utvikle variasjonen i jordbrukets kulturlandskap.

Kulturlandskap knyttet til blant annet setre, finnetorp, husmannsplasser, hamnehager, åkerkanter, engarealer med uteløer og bureisningsbruk blir trekt frem som viktige for biologisk mangfold og miljø.

Seterlandskapet er av nasjonal verdi hvor seterlivet er en viktig del av landbruket og kulturarven. Utfordringen vil være å holde seterlandskapet og arealene i hevd og hindre gjengroing. Det er derfor viktig å satse på aktive seterbruk med melkeproduksjon og beitedyr. Ivareta viktige kulturlandskapsverdier og tradisjoner knyttet til seterbruk og helhetlige setermiljøer forankret i lokal tradisjon samt og ivareta og få synliggjort landbrukets kulturminner og kulturmiljøer.

Bruk av utmarksbeite har medført et rikt biologisk mangfold og et åpent variert landskap med småveier og stier som blir holdt åpne gjennom bruk. Dette er viktig for å vedlikeholde det biologiske mangfoldet i jordbrukslandskapet. Et redusert beitepress gjør utmarka mindre tilgjengelig, beitekvaliteten reduseres, redusert biologisk mangfold og landskapet endres over tid. Dette er ikke en ønsket utvikling.

I rovdyrutsatte områder er det en særlig utfordring å ta vare på utmarksressursene og kulturlandskapet når beitepresset reduseres.

Det er viktig at allmenheten får bedre tilgang til jordbrukets kulturlandskap, og ivareta særegne landskapselementer som en berikelse for friluftslivet.

Målet i regionalt miljøprogram er å redusere forurensningen fra jordbruket og samtidig fremme produksjonen gjennom god agronomi.

Avrenning av næringsstoffer og tap av jordsmonn ved erosjon ønskes minimert for å oppnå bedre vannkvalitet i elver og bekker. Bidra til at alle vannforekomster i jordbruksdominerte områder har god økologisk tilstand innen 2021.

Det er et ønske om å få til en best mulig utnyttning av husdyrgjødsel som er forenlig med fastsatte miljøkrav. I besetninger med helårs utegangere bør det jobbes med en bedre håndtering av husdyrgjødsel. Det er et mål å få redusert utslippene av klimagasser til luft og øke opptaket av karbon til jord, videre er også målet å få redusert utslipp av lystgass og ammoniakk.

Det er en utfordring på Hedmarken at spesielt mye halm brennes om høsten og medfører stor røykutvikling og missnøye blant befolkningen.

Plantevernmiddelbruk kan føre til forurensning av jord og vann. Det bør derfor stimuleres til metoder for å redusere forbruket i sårbare områder der plantevernmiddel lett kan vaskes ut i vassdrag.

Gjennom målrettet virkemiddelbruk vil en redusere forurensning til jord, vann og luft.

Skogbruk:

Skogbruket i Hedmark har stor betydning som næring, og for samlet verdiskapning. Produktivt skogareal er ca. 13 mill. dekar, og stående volum er ca. 125 mill. m³.

Avvirkningen i 2012 utgjorde ca. 31 % av landets samlede avvirkning. Avvirkningen i Hedmark har siste 10-års periode variert fra ca. 2 mill. m³, opptil drøyt 2,7 mill. m³ i 2012. I tillegg kommer verdien av utmarksbaserte tjenester med jakt og fiske, samt energiflis og juletre- og pyntegrøntproduksjon.

Økte krav om å ta generelle miljøhensyn er møtt med innføringen av Levende Skogstandardene og gjennomføring av miljøregistreringer i skog (MiS). Ellers er skogbrukets rolle og muligheter i forhold til klima- og energipolitikk et fortrinn som vil være viktig for skogbruket regionalt.

Det har ikke skjedd tilsvarende mekanisering av skogkulturarbeidene som for avvirkning, og et fortsatt behov for kvalifisert arbeidskraft er en stor utfordring. Dette avhjelpest i dag med østeuropeisk arbeidskraft.

Hovedmålene er definert slik:

- Øke verdiskapingen fra skogbruket og skogbaserte næringer i Hedmark gjennom en effektiv virkesproduksjon og ved en økt bruk av trevirke.
- Skogsektoren skal bidra til å løse viktige samfunnsoppgaver på miljøområdet.

2.3 Lokale

Overordna målsetting:

En overordna målsetting i Rendalen er et levende landbruk som gir muligheter for å satse aktivt på næringsutvikling innenfor gjeldende sentrale miljøbestemmelser. Det er et mål å opprettholde eller øke aktiviteten, produksjonen og verdiskapingen i landbruket, det være seg gjennom utvikling av eksisterende drift, oppstart av tilleggsnæringer eller etablering av ny næringsvirksomhet gjennom omlegging av drifta på eiendommen.

Et levende landbruk forutsetter aktiv bruk og skjøtsel av jordbruks- og skogbruksarealene og kulturlandskapet forøvrig.

I strategisk næringsplan for 2013 – 2020 er SMIL og NMSK tatt med som virkemidler for å kunne øke verdiskapingen i jord- og skogbruket samt å fremme natur- og kulturminneverdier i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket.

Det er også vedtatt i strategisk næringsplan at det skal igangsettes et prosjekt «Ny giv i Rendalslandbruket» for videreutvikling av landbruket og bygdenæringer, positivt næringsmiljø og økt rekruttering i og i tilknytning til landbruket i Rendalen.

Miljø:

Primærnæringene sysselsetter fortsatt over 20 % av den yrkesaktive befolkningen i kommunen, og er av avgjørende betydning for bosetting og sysselsetting. I tillegg til å produsere kjøtt, melk, ull, skinn og tømmer av høy kvalitet, har primærnæringen stor betydning som kulturlandskapsforvalter. Rendalen har mange kulturminner og kulturmiljøer som i tillegg til å være en verdifull del av kulturarven, også er en viktig ressurs i utviklingen av reiselivsnæringen. Dette er også omtalt i eget avsnitt i kommunal planstrategi for Rendalen 2013 – 2015. Reiselivsnæringen er en fremtidsrettet næring og et satsningsområde for kommunen. Med andre ord kulturlandskapet og kulturminnene kan verdsettes som "spydspissprodukter" i reiselivssammenheng.

De siste års endringer av landbrukets rammevilkår har medført en lavere inntjening i jord- og skogbruket, en jevn nedgang i antall eiendommer i aktiv drift, og en økning av eiere med et distansert forhold til eiendommen og landbruket. Samtidig er det innført stadig nye miljøkrav i jord- og skogbruket, noe som har medført både begrensninger og økte kostnader for drifta. Myndighetene har i tillegg forvaltet en rovviltpolitikk som har rammet Rendalen ekstra hardt og har medført en drastisk reduksjon i bruken av utmarka til beiting. Disse forholdene har hatt stor innvirkning på tradisjonell drift og skjøtsel, vedlikehold av gamle bygninger, kulturmark og tidligere brukte ferdseisårer, og store deler av seterlandskapet og beitelandskapet i utmarka er truet med gjengroing. Det vil derfor være en stor utfordring å begrense denne utviklingen.

Også i "Kommuneplanens arealdel 2010 - 2022" er det lagt vekt på at kulturlandskapet og kulturminner, inkludert seterområdene, skal bevares, ivaretas og vedlikeholdes som en ressurs.

Målsettingen er derfor å sikre og ivareta et åpent kulturlandskap, både nede i bygda, i seterområdene og i utmarksbeiteområdene, gjennom aktiv landbruksdrift og beitebruk kombinert med andre skjøtselstiltak. En slik aktiv skjøtsel av landskapet vil også ivareta det biologiske mangfoldet. Et åpent kulturlandskap vil i tillegg gi rike opplevelsesmuligheter og trivsel for turister og allmennheten og sikre den visuelle tilgjengeligheten til kulturmiljøene og kulturminnene samt bedre adkomsten til vann og vassdrag.

I Rendalen kommune er det også registrert verdifulle kulturlandskap. To kulturlandskap har blitt klassifisert som nasjonalt verdifulle. Disse to finner vi i Unsetgrenda og ved Løken-Brua-Bullbakkene. Tre kulturlandskap har fått klassifisering som regionalt verdifulle kulturlandskap. Disse finner vi på Lomnessjøen østside, i Østtagrenda og på Fiskevollen. Haugsetgrenda er klassifisert som lokalt verdifullt.

På bestilling fra Fylkesmannen ble det 2005 foretatt kartlegging av alle setrene i kommunen. Skjøtsel og vedlikehold av setervoller og seterlandskap er et viktig mål i det regionale miljøprogrammet.

Det vil videre være en målsetting at typiske og historisk viktige kulturmiljøer og kulturminner, slik som unike bygninger, setermiljøer, gamle gjerder, låver/løer, gamle veifar, tre- og steinbruer, fangstanlegg, kull- og tjæremiler m.m. blir ivaretatt gjennom aktiv bruk, jevnlig vedlikehold og istandsetting.

Det vil også være en målsetting å prioritere de lokale virkemidlene slik at de utfordringer vi står ovenfor kan begrenses gjennom at gårdbrukeren, både direkte og indirekte, kan oppnå økte inntekter.

Direkte ved at bonden sjøl utfører arbeidet og derved får betaling for utført oppdrag. Indirekte i forhold til å utvikle eksisterende, tilleggs- eller ny næring.

Eks: Restaurering/istandsetting av gammel kulturmark bidrar til bedre ressursutnytting på bruket, og derved bedre fôrgrunnlag, som igjen gir større produksjon eller reduserte utgifter til innkjøpt fôr. Innmarksbeite som resultat av slike tiltak vil dessuten gi rett til økt areal- og kulturlandskapstilskudd. Et annet eks. er miljøbasert næringsutvikling. Dette er næringsutvikling som utvikler og bruker naturen, kulturen og miljøet på en helhetlig og balansert måte. Denne type næring nyttgjør seg av ressurser som for eksempel kulturminner og gamle bygninger gjennom gardsturisme i en eller annen form.

Forurensning:

Avrenning fra jordbruksarealer til vann og vassdrag er sannsynligvis kommunens største forurensningsproblem. Rendalen har en vesentlig andel husdyrhold som driftsform og bidrar til utstrakt bruk av husdyrgjødsel. Forurensningen skjer derfor først og fremst ved overflateavrenning og utvasking av plantenæring fra jord, men også tap av jord (jorderosjon) er en medvirkende årsak.

Avrenningen bidrar til tilslamming av elver og bekker og algeoppblomstring i sjøene, som gir redusert kvalitet på badeplasser og for sportsfiske. Avrenning kan også i de verste tilfeller ødelegge drikkevannskilder.

I tillegg til de åpenbare fordelene med redusert forurensning for våre nære vassdrag har Norge også internasjonale forpliktelser. Gjennom Nordsjødeklarasjonen og Nitratdirektivet, som er knyttet til EØS-avtalen, har Norge forpliktet seg til å redusere utslipp av nitrogen og fosfor og andre stoffer til de nære havområdene.

Det er derfor et mål å stimulere til en mer kretsløpsbasert produksjon. Kretsløpsbasert produksjon innebærer at tap av næringsstoffer fra jordbruksproduksjonen skal reduseres, og at tilførsel av miljøskadelige stoffer til produksjonskjeden skal minimeres.

For å hindre forurensning til vassdrag kan kommunen være med å oppfordre gårdbrukere til anlegge fangdammer som vil holde tilbake vesentlige mengder jord og næringsstoffer. Det vil også være viktig at kommunen gjennom informasjon kan bidra til at det kan bli en reduksjon i erosjon og avrenning fra jordbruksarealer. Dette kan bidra til at vannforekomstene i jordbruksområder kommer i bedre økologisk tilstand.

Søppel og organisk avfall som skjemte rundballer og fôrrester hører ikke hjemme i kulturlandskapet. Fyllinger er både skjemmende og de kan forurense. I tillegg kan de skade dyr og mennesker. Såkalte gårdsfyllinger er heller ikke tillatt etter forurensningsloven.

Det er derfor en målsetting å stimulere til fjerning samt hindre nye etableringer av ulovlige deponier av landbruksavfall gjennom opprydningsaksjoner, informasjonstiltak og holdningskampanjer, hvor det henvises til eksisterende mottak av avfall fra landbruket.

Det er videre en målsetting å stimulere til resirkulering av organisk avfall gjennom kompostering, økt kunnskap, kompetanse og holdninger, for i større grad å utnytte organisk avfall som en ressurs og ikke et avfallsproblem.

Skogbruk:

Innen skogbruket er det en utfordring og målsetting å opprettholde eller øke skogproduksjonen og verdiskapningen i skogbruket og utmarksnæringa. En forutsetning for å nå dette målet er å opprettholde eller øke aktiviteten på skogkultur (spesielt ungskogpleie, samt planting som sikrer en optimal tetthet i henhold til ny standard). Det er i dag veldig gode ordninger med bruk av skogfond med skattefordel, samt tilskudd på 30-40 % på flere skogkulturtiltak. Mange skogeiere burde utnytte denne ordningen på en mye bedre måte enn det som er tilfellet i dag. Informasjon, skogdager og oppsøkende virksomhet kan være veien å gå for å oppnå dette.

Videre er det viktig å sikre tilgangen på kvalifisert maskinell og manuell arbeidskraft i skogbruket gjennom å bli mer synlig som et stabilt og trygt utdanningsalternativ for dagens unge.

Høye transportkostnader gir liten netto til skogeier, noe som kan virke begrensende på hogstaktiviteten framover. Da vi i tillegg har en eiendomsstruktur – og størrelse som gjør at kun et fåtall skogeiere er avhengige av inntekter fra egen skog, kan en konsekvens bli at aktiviteten framover avtar. Viktige tiltak vil være en mulig

elektrifisering av Rørosbanen. Videre er det en utfordring og målsetting å øke kvaliteten/standarden på det kommunale og private skogsbilveinettet i kommunen, slik at veiene blir dimensjonert for større lass og lengre lengder som gir reduserte transportkostnader. Viktig er også at det er lokal avsetning på skurtømmer framover (Østerdalsbruket)

Avvirkningen i Rendalen har de siste årene vært på i underkant av 80.000 m³. Mye stående volum står i dag i bratt terreng som krever taubanedrifter eller veibygging for at disse ressursene kan bli tilgjengelige, men en høyere avvirkning innenfor det tilgjengelige arealet er det også gode muligheter for.

Det er en utfordring og et mål å ta best mulig vare på kultur- og andre miljøverdier i skogen, parallelt med et næringsrettet og kostnadseffektivt skogbruk. Skogdrift blir tilpasset miljøregistreringene og verdifulle livsmiljø blir ivaretatt på en best mulig måte i forhold til dette. For enkelte livsmiljø kreves det at arealene skal stå urørt, mens andre kan skjøttes etter fastsatte retningslinjer. Et miljøtilpasset og næringsretta skogbruk bør også kombineres med en økt utnytting av utmarksressursene

3. LOKALE PRIORITERINGER 2014 - 2017

3.1 Spesielle miljøtiltak i jordbruket

Det nasjonale miljøprogrammet omfatter i det vesentligste støttetiltaket areal- og kulturlandskapstilskudd. Dette betraktes som en kompensasjon til bonden for den innsatsen han gjør for å ta vare på jordressursene og kulturlandskapet med tilhørende kvaliteter gjennom sin daglige drift.

Fylkesmannens regionale miljøprogram bidrar med virkemidler som gjør oss i stand til å nå regionale mål. Ordningen er forankret i to hovedområder, tiltak for å ivareta kulturlandskapet og tiltak for å redusere forurensing. Denne ordningen er utformet som generelle virkemidler der alle som oppfyller gitte vilkår får del i dem. Et hovedsiktemål er altså å stimulere til driftsformer og opplegg som ivaretar kulturlandskapet gjennom økonomiske virkemidler.

Den kommunale tilskuddsordningen til spesielle miljøtiltak i jordbruket er en støtteordning som gårdbrukeren kan søke på når han foretar seg noe ut over det som kan forventes gjennom vanlig drift og som ikke støttes gjennom andre ordninger. Det vil si en ekstra innsats for å ta vare på spesielle miljøkvaliteter knytta til kulturlandskapet. Tiltak som er samordnet mellom flere gårdbrukere eller som på en eller annen måte er koblet opp mot næringsutvikling er ønskelig og vil bli prioritert først, fordi det er grunn til å tro at slike prosjekter gir positive ringvirkninger og vil ha lengre levetid på sikt.

3.1.1 Tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter

Ulike planleggings- og tilretteleggingsprosjekter, både innenfor jord- og skogbruk, kan være en utfordring å få gjennomført. Vi har flere egenartede grender og områder i Rendalen. Eks. er Unsetgrenda, setergrendene, jordbruksengene med løer og låver eller området rundt Lomnessjøen. I disse områdene kan det være aktuelt å bruke

"områdetiltak" for å få en felles målrettet utvikling av kulturlandskapet, miljøet eller "gledelige tiltak". Det er å bemerke i denne sammenheng at Unsetgrenda og Løkken – Brua med Bullbakkene er 2 av flere nasjonalt verdifulle kulturlandskapsområdene som er registrert i Hedmark. Dette er beskrevet i rapport nr. 2/94 "Registrering av utvalgte kulturlandskap i Hedmark" og rapporten "Kartlegging av utvalgte kulturlandskap i Hedmark 2007" utgitt av Fylkesmannen.

Sistnevnte rapport beskriver også 2 regionalt viktige områder i kommunen. Det ene området er ved Lomnessjøens østside. Det andre området er i Østagrenda.

De nasjonale og regionale verdifulle områdene bør prioriteres særskilt.

Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter skal bidra til å skape et lokalt engasjement rundt miljøverdier gjennom samarbeid om tiltak mellom grunneiere, evt. mellom grunneiere og den øvrige befolkning og/eller kommunen, i det aktuelle området.

Det gis inntil 75 % tilskudd av kostnader til planlegging, organisering og prosjektgjennomføring for større fellestiltak som fører frem til konkrete planer for enkelttiltak.

De som har behov for tilretteleggingsprosjekter i forbindelse med næringsutvikling blir prioritert først. Eks. Reiseliv, turisme/gårdsturisme, annen økt verdiskaping fra landbruket.

3.1.2 Tilskudd til kulturlandskapstiltak

Det er ønskelig å videreutvikle kommunens satsing på økt reiseliv og utmarksnæring. Aktiv bruk og skjøtsel av landbruksarealene, kulturlandskapet, freda, verneverdige eller særegne bygninger, andre kulturminner og –miljøer i kommunen gir flerbruksmuligheter, miljøgoder og rike opplevelsesmuligheter. Flerbruk er utnyttning av landbruksarealene til jordbruksproduksjon kombinert med annen flersidig bruk av arealene og produksjon av miljøgoder.

Det gis inntil 50 % tilskudd av kostnader til spesielle tiltak knyttet til kulturlandskapet, gårds- og setermiljøet, husdyrholdet eller produksjonsarealene, som kan danne grunnlag for økt næringsmessig utnyttning, flerbruk, bedre adkomst, friluftsliv, rekreasjon, gårds- og bygdeturisme i eller i tilknytning til jordbruksområdene og bygdemiljøet.

Brukernes utarbeidede miljøplaner vil være med på å gi et mer konkret bilde av hvilke utfordringer en står ovenfor mht. kulturlandskapstiltak. Det er derfor ikke ønskelig å begrense tilskuddsmulighetene slik at gode tiltak som ikke er benevnt her, ikke skal bli vurdert. Det vil likevel bli prioritert tiltak som har en viss næringsmessig betydning først.

Tiltak i kulturlandskapet kan være:

- *Rydding og istandsetting av gamle beiter og kulturmark.*
- *Istandsetting og bevaring av kulturminner i jordbrukslandskapet.*
- *Istandsetting og bevaring av freda, verneverdige eller særegne bygninger som driftsbygninger, stabbur, smier, kvernhush, m.m. (utvendig vedlikehold).*

- *Istandsetting og bevaring av løer/låver i de typiske kulturlandskapene langs elvene (utvendig vedlikehold).*
- *Istandsetting av åpne buer/gapahuker m. m (utvendig vedlikehold).*
- *Istandsetting og bevaring av gamle sko*
- *Rydding og tilgjengelighet til sjøer, elver og vassdrag i kulturlandskapet (tilrettelegging for bading, fiske og andre vannaktiviteter).*
- *Rydding og merking av gamle ferdselsveier, turstier, samt oppsetting av Info-tavler.*
- *Oppsetting av lokale/gamle gjerder (skigard) ifm beiter, gårdsanlegg m.m.*
- *Istandsetting av gamle mjølkeramper langs veiene våre.*
- *Rydding av gamle trådgjerder i kulturlandskapet.*

Tiltak i seterområder kan være:

- *Istandsetting og bevaring av verneverdige eller særegne seterhus, seterfjøs, kumbuer, løer, m.m. (utvendig vedlikehold).*
- *Istandsetting og bevaring av kulturminner i seterlandskapet.*
- *Tiltak som hindrer gjengroing av setervoller, kulturmark og beitelandskap.*
- *Tiltak for å ivareta og evt. øke det biologiske mangfold gjennom aktiv beitebruk og seterdrift.*
- *Istandsetting av åpne buer/gapahuker m. m (utvendig vedlikehold).*
- *Rydding og merking av gamle seterveier, ferdselsveier, turstier, samt oppsetting av Info-tavler.*
- *Oppsetting av lokale/gamle gjerder (skigard)*
- *Tiltak for tilrettelegging av infrastruktur i tilknytning til seterområdene for turister, fjellvandrere, jegere og bærplukkere som vil bidra til reduksjon av villcamping og villparkering.*

3.1.3 Tilskudd til investeringstiltak for organisert beitebruk

Denne ordningen er fra 2010 overført til Fylkesmannen Hedmark.

3.1.4 Tilskudd til forurensningstiltak

Å hindre at kommunens vassdrag blir forurenset gjennom arealavrenning fra landbruket er et prioritert mål. Dette oppnås ved å fordele den totale husdyrgjødselmengden på en større andel av den dyrka marka, bevare kantvegetasjonen langs bekker og åpne kanaler og gjennom virkemiddelbruk stimulere til etablering av økologiske rensertiltak.

Videre er det en prioritert målsetting å få fjernet samt hindre nye etableringer av ulovlig deponier av landbruksavfall gjennom opprydningsaksjoner, informasjonstiltak og holdningskampanjer, hvor det henvises til eksisterende mottak av avfall fra landbruket.

I større grad å utnytte organisk avfall som en ressurs og ikke et avfallsproblem er også en prioritert målsetting. Dette oppnås gjennom virkemiddelbruk ved å stimulere

til resirkulering av organisk avfall ved etablering av større eller mindre komposteringsanlegg, økt kunnskap, kompetanse og holdningsendring.

Brukernes utarbeidede miljøplaner vil være med på å gi et mer konkret bilde av hvilke utfordringer en står ovenfor mht. forurensningstiltak. Det er derfor ikke ønskelig å begrense tilskuddsmulighetene slik at gode tiltak som ikke er benevnt her, ikke skal bli vurdert.

Det gis inntil 50 % tilskudd av kostnader til forurensningstiltak.

Forurensningstiltak kan være:

- *Tiltak som reduserer avrenning til jordbrukskanaler og vassdrag i kommunen, eks. økologiske rensertiltak som fangdammer.*
- *Tiltak for etablering, skjøtsel og/eller bevaring av kantvegetasjon langs bekker og åpne kanaler (kantvegetasjon tar opp næringsstoffer samtidig som den hindrer erosjon).*
- *Tiltak for effektiv innsamling av resirkulerbart materiale og annet landbruksavfall for levering til godkjent mottak.*
- *Tiltak som hindrer ulovlig deponering av organisk avfall.*
- *Avskjæringsgrøfter mot dyrka mark for å hindre at vann kommer inn på dyrka mark fra ovenfor liggende områder.*

3.2 Nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Alle tidligere "skogmidler" er nå overført til kommunen, både de som er retta mot tradisjonelle næringstiltak, og tiltak som ikke er direkte knytta til vanlig drift. De nasjonale, regionale og lokale utfordringer og målsettinger er i stor grad sammenfallende, men virkemiddelbruken på lokalt nivå vil først og fremst bli retta mot konkrete tiltak som kan bidra til å øke verdiskapingen i skogbruket.

3.2.1 Tilskudd til næringstiltak i skogbruket

Skogbruksnæringa har et langsiktig perspektiv, og oppbygging av kvalitetsskog krever investeringer som ikke gir avkastning før etter mange år. For å stimulere til at slike investeringer likevel blir gjort, kan det gis tilskudd til skogkultur og andre kvalitetsfremmende tiltak. Et godt veinett er en forutsetning for rasjonell drift og skjøtsel av skogen. Det gis tilskudd der ordningen organiseres av Fylkesmannen, til bygging av nye eller ombygging (heving av veiklasse) av eksisterende skogsveier, når dette bidrar til etablering av helhetsløsninger som gir grunnlag for bedre utnyttelse av skog- og utmarksressursene. Unntatt er bygging av veier som fører til reduksjon av "villmarkspregede områder", det kan derimot gis tilskudd til dekning av merkostnader ved skogsdrift for å unngå veilbygging i slike områder (under miljøtiltak).

Det kan gis tilskudd til andre tiltak og prosjekter som bidrar til å utvikle skogbruket i kommunen eller regionen. Aktuelle tiltak er prosjekter som har som mål å øke aktiviteten og ressursutnyttelsen i og fra skogen. Tiltak som bidrar til å sikre kvalifisert arbeidskraft kan det også gis tilskudd til.

Næringstiltak kan være:

- *planting, supleringsplanting*
- *ungskogpleie*
- *markberedning*
- *hel eller delvis dekning av underskudd i tynning*
- *andre kvalitetsfremmende tiltak som stammekvisting*
- *nybygging og ombygging av veier*
- *prosjekter som har som hensikt å opprettholde og bedre skogsveinettet*
- *prosjekter som har som mål å øke skogkulturinnsatsen*
- *prosjekter som har som mål å øke aktiviteten og ressursutnyttelsen i og fra skogen*
- *opplæring, utdanning*

3.2.2 Tilskudd til miljøtiltak i skogbruket

Skogbruksnæringen møter stadig nye miljøkrav. Dette medfører ofte kostnader og økonomisk tap for skogeierne. På bakgrunn av dette kan det gis tilskudd til hel eller delvis dekning av kostnader som oppstår p.g.a. spesielle hensyn og tilpasninger i forhold til miljøkvaliteter ved drift i et område.

I områder der det drives skogbruk kan det gis tilskudd til tiltak som ivaretar og videreutvikler miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner. Prioritering av slike tiltak vil ses i sammenheng med lignende ordninger for jordbruket og kulturlandskapet. Som en hovedregel vil tiltak som har en viss næringsmessig betydning bli prioritert først.

Det er ønskelig å videreutvikle kommunens satsning på økt reiseliv og utmarksnæring. Aktiv bruk og skjøtsel av skog- og utmarksarealer, særegne bygninger og andre anlegg og kulturminner tilknyttet skogbruket og utmarksutnyttelsen, gir flerbruksmuligheter, miljøgoder og rike opplevelsesmuligheter.

Miljøtiltak kan være:

- *dekning av merkostnader eller tap ved å gjennomføre skjøtselstiltak for å ivareta og utvikle miljøverdier*
- *delvis dekning av økonomiske tap knyttet til langsiktig bevaring av spesielle miljøverdier, der hensyn til disse krever at skogeieren avstår fra hogst eller legger om skogsdriften*
- *dekning av merkostnader ved skogsdrift for å unngå veibygging som vil redusere «villmarkspregede områder»*
- *tiltak som reduserer ulempe/kostnad ved spesielle driftstilpasninger*
- *tilrettelegging for friluftsliv gjennom rydding og merking av stier, åpne buer/gapahuker m.v., skjøtsel av kantsoner langs vann, vassdrag og dyrket mark*
- *skjøtsel av skog i sammenheng med kulturminner*
- *restaurering av kulturminner i skog, eks. skogshusvær (utvendig), fløtningsanlegg m.v.*

4. SØKNADSBEHANDLING

4.1 Søknadsfrist

Søknadsfristen er 10. oktober for SMIL-tiltak samt andre tiltak innen skogbruket (prosjekter, andre miljøtiltak m.v.).

Skogkulturtiltak og andre tilskuddsberettigede investeringer samt tiltak som gjelder dekning av merkostnader eller tap i forbindelse med spesielle miljøverdier er fristen 25. november.

For tilskudd til nybygging og ombygging av skogsbilveier, er det 2 frister i løpet av året. Den første er 1. mars og den andre 1. oktober.

4.2 Krav til søknad/vedlegg

Søknaden skal inneholde informasjon som er nødvendig for en forsvarlig behandling av søknaden, så som miljømessige forhold, nødvendige tekniske planer, kostnadsoverslag fra fagpersoner, god billedokumentasjon, arbeidsbeskrivelse mv.

4.3 Kriterier for vurdering av søknader

Tiltak som er samordnet mellom flere gårdbrukere eller som på en eller annen måte er koblet opp mot næringsutvikling er ønskelig og vil bli prioritert først, fordi det er grunn til å tro at slike prosjekter gir positive ringvirkninger og vil ha lengre levetid på sikt. Tilskudd til gårdbrukere med aktiv drift skal prioriteres. Det er et krav om at miljøplan trinn 2 skal være vedlagt søknaden.

4.4 Tilskuddsatser

Det gis inntil 50 % engangstilskudd av godkjente kostnader for kulturlandskapstiltak, forurensningstiltak og investeringstiltak for organisert beitebruk. For planleggings- og tilretteleggingsprosjekter gis det inntil 75 % av godkjente kostnader.

For skogkulturtiltak er satsen mellom 20 % og 40 %.

Andre tiltak i skogbruket (prosjekter, andre miljøtiltak m.v.) har maks 50 % dekning av godkjente kostnader.

For tilskudd som gjelder dekning av merkostnader eller tap i forbindelse med spesielle miljøverdier, skal tilskudd til en enkelt skogeier normalt ikke overstige kr 75000.

4.5 Arbeidsfrister

Frist for gjennomføring av prosjekt/tiltak er 3 år fra tilskuddet ble innvilget. Kommunen kan imidlertid sette en kortere frist. Fristen kan etter søknad forlenges med inntil 2 år, slik at maksimal arbeidsfrist blir 5 år fra innvilgingstidspunktet.

4.6 Utbetaling

For SMIL gjelder:

Det må foreligge skriftlig anmodning fra søkeren før tilskudd kan utbetales. Det kan foretas delutbetaling etter hvert som prosjektet eller tiltaket utføres. Minst 25 % av tilskuddet holdes imidlertid tilbake inntil arbeidet er fullført, prosjektet eller tiltaket er ferdiggodkjent og sluttregnskap foreligger.

For NMSK gjelder:

Utbetaling av tilskudd til skogkulturtiltak skjer fortløpende gjennom skogavgiftsordningen.

For øvrige tiltak gjelder at innvilget tilskudd utbetales etter skriftlig anmodning fra tilskuddsmottaker, og når prosjektet eller tiltaket har fått godkjent sluttregnskapet. Det kan likevel foretas utbetalinger på bakgrunn av godkjent dokumentasjon etter hvert som deler av prosjektet eller tiltaket utføres.

Minst 10 % av tilskuddet holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent.

4.7 Administrasjon, klage og dispensasjon

Kommunens forvaltningsstyre vedtar tilskuddsordningen formelt. Kommunens administrasjon administrerer ordningen og er delegert myndighet til å fatte alle tilsagnsvedtak. Strategigruppa skal prioritere innkomne søknader til de ulike ordninger som blir opprettet. Unntaket gjelder søknader til skogkulturtiltak, disse prioriteres av kommunens administrasjon.

BAKGRUNNSDOKUMENTER

St.meld. nr. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken
Regionalt miljøprogram for jordbruket i Hedmark 2013 - 2016
Regionalt skog- og klimaprogram for Hedmark 2013 - 2016
Registrering av utvalgte kulturlandskap i Hedmark – FMLA Rapport nr. 2/94.
Kommuneplanens arealdel 2010 - 2022, Rendalen kommune.
Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket og nærings- og miljøtiltak i skogbruket –
Utfordringer, målsettinger og prioriterte tiltak i 2010 - 2013, Rendalen kommune.